

Приходченко Л.Л.

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та регіоналістики
Національного університету «Одеська політехніка»

Лесик О.В.

кандидат наук з державного управління, доцент
докторантка кафедри публічного управління та регіоналістики
Національного університету «Одеська політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Серед широкого загалу концепцій, теорій, підходів розвитку науки публічного управління та адміністрування концепція спроможності держави займає одне з чільних місць, оскільки систематичні перетворення та зміни, що зумовлені потребою адекватно реагувати на виклики сучасності, спонукають до необхідності оцінювати ефективність діяльності урядів, органів публічної влади та системи в цілому, на здатність виконувати покладені на них функції, задовольняти об'єктивні потреби розвитку з врахуванням історичних уроків та використання наявних ресурсів. Відтак, можна стверджувати, що засади концепції спроможності держави є ключовими для процесу здійснення постійного реформування.

Для України, яка підписала угоду про євроінтеграцію та не завершила реформу децентралізації, динамічні зміни соціально-економічного та політичного простору, спродуковані низькою ефективністю вітчизняної системи публічного управління, посилюються умовами воєнного стану вже майже три роки поспіль. Тож поняття «спроможність держави» набуває особливого значення, як з точки зору К. Хендрікса щодо складових державної спроможності її складових (воєнна сила, бюрократична спроможність, якість та узгодженість політичних інститутів) зменшувати соціальну напругу в суспільстві, справедливо розподіляючи наявні ресурси, так і залежно від здатності держави стримувати або відбивати виклики, що постають перед нею силовим шляхом (Hendrix, 2003).

Не дивлячись на розмитість змістовного наповнення поняття «спроможність держави», як здатності досягати поставлених цілей шляхом

регулювання соціальних відносин, накопичення ресурсів, планування та реалізації політики, сутність залишається незмінною. За влучним визначенням Хантінгтона, «.. це стійкість, складність, адаптивність, скоординованість та автономія організацій та процедур (Huntington, S., 1968), яка забезпечується інститутами держави. Тобто, мова про інституційну спроможність як комплексне поняття (multidimensional), в якому співставляються різні виміри/вектори/напрями. Це не тільки правова (legal capacity), політична спроможність (political capacity), але й адміністративна щодо реалізації політики (administrative/ implementation capacity), спроможність до трансформації та індустріалізації (transformative, industrialization capacity), примусу (coercive capacity) та фінансова (fiscal capacity). З огляду на умови воєнного стану, спроможність впливати на суспільні відносини / спроможність контролювати територію держави (relational/ territorial coverage), за якої держава настільки пронизує суспільство та суспільні відносини, що її присутність відчутна навіть без її безпосереднього втручання, для України є на часі однією з визначальних.

Варто додати, що главами держав та урядів на Варшавському саміті НАТО 2016 р. було визначено сім базових вимог (the Seven Baseline Requirements) до держав - членів НАТО щодо забезпечення національної стійкості: безперервність урядування та надання найважливіших державних послуг; стійкість енергозабезпечення; здатність ефективно справлятися із неконтрольованим переміщенням людей; стійкість водозабезпечення та постачання продовольства; здатність надавати допомогу великій кількості людей, що отримали пошкодження; стійкість забезпечення комунікацій; стійкість транспортної зв'язаності [6]. Тож мова про національну стійкість як базову засаду спроможностей держави.

У зв'язку з цим, «...здатність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій ідентифікувати, готуватися, реагувати на загрози, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування до, під час і після настання кризової ситуації задля збереження виконання ключових функцій і подальшого розвитку» [3] не тільки свідчить про спроможність нашої держави протистояти стратегічним

викликам сьогодення, збройній агресії ворога, але й формування національної системи стійкості, виконання тих функцій та послуг, які є важливими для забезпечення життєдіяльності країни. Зокрема, Законом України «Про критичну інфраструктуру», Україна визначила для себе перелік із 17 таких функцій, як і інфраструктури систем забезпечення їх виконання, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки [2, ст. 9]. Це не тільки урядування та надання найважливіших публічних (адміністративних) послуг; оборона, державна безпека; інформаційні та фінансові послуги; електронні комунікації; послуги; транспортне забезпечення, але й енергозабезпечення (у тому числі постачання теплової енергії), водопостачання та водовідведення тощо. Але пересічні громадяни у повсякденному житті найбільше потерпають від відсутності світла, а відтак і опалення, води, продовольчого забезпечення (удорожчання продуктів харчування), інфляції. І тут мова не про забезпечення стійкості конкретного статичного об'єкту, а саме про здатність забезпечувати стійкість функції, реалізацію якої покликані забезпечити органи публічної влади на всіх рівнях [1]. Тобто, для того, аби забезпечити організаційну стійкість при виконанні покладених функцій (а в цілому, національну стійкість), на публічній службі слід значно розширити сфери аналізу, збільшити набір необхідних ресурсів та удосконалити механізми управління, які необхідно задіяти, що, в свою чергу, посилить вимоги до кваліфікації суб'єкта управління.

Таким чином, здатність України як незалежної держави продовжувати функціонування в складних умовах, у т. ч. в умовах збройної агресії з боку РФ, впливу гібридних загроз, криз різного походження, є свідченням значного потенціалу організаційної стійкості державних інститутів, органів публічної влади, суспільства в цілому, перетворення його на дієвий ресурс управлінської практики можливий за умови запровадження адаптивного управління, системного підходу до формування системи забезпечення національної стійкості України на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Для перемоги потрібна управлінська революція: функціонально-орієнтований підхід має замінити галузевий феодалізм. Національний інститут стратегічних досліджень. 24.06.2022

<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dlya-peremohy-potribna-upravlinska-revolyutsiya-funktsionalno>

2. Про критичну інфраструктуру. Закон України прийнятий 16 листопада 2021 року № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 06.12.2024).

3. Концепція забезпечення національної системи стійкості. Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text> (дата звернення: 06.12.2024).

4. Hendriks F. Public, administration, theory and learning: interaction research as interpretation / Frank Hendriks // Administrative Theory & Praxis. – 2003. – Vol.25. – № 3. – P.393 – 408 <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/public-administration-theory-and-learning-interaction-research-as> (дата звернення: 06.12.2024).

5. Huntington, S. (1968). Political order in changing societies. New Haven, CT: Yale University Press. <https://pdfs.semanticscholar.org/bf7d/7528a7d3614f3550ec9ef1b869f7f7d731a1.pdf> (дата звернення: 06.12.2024).

6. Resilience, civil preparedness and Article 3 https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm (дата звернення: 06.12.2024).